

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

м. Київ

28 12 20 18 р.

№ 1444

Про затвердження примірного переліку
та опису предметних напрямів досліджень
в межах спеціальності 081 «Право»

Відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266, підпункту 7 пункту 4 Положення про Міністерство освіти і науки України затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630, та на підставі рішення Атестаційної колегії Міністерства від 5 липня 2018 року

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити як рекомендаційний примірний перелік та опис предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право», за якими проводиться захист дисертацій у спеціалізованій вченій раді, що додається.
2. Рекомендувати закладам вищої освіти та науковим установам брати за основу предметні напрями досліджень при підготовці здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук за спеціальністю 081 «Право».
3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Ю. М. Рашкевича.

Міністр

Л.М. ГРИНІВИЧ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і
науки України

від 28 12 2018 № 1473

ПРИМІРНИЙ ПЕРЕЛІК

та опис предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081
«Право»

1. Формула спеціальності:

Спеціальність «Право» досліджує право як соціальне явище в межах галузі знань, за якою здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти – «Право» (08). Вивчення права та його джерел ґрунтується на правових цінностях та принципах, в основі яких покладені права та основоположні свободи людини. Теоретичний зміст предметної області складає формування знань про основи поведінки індивідів і соціальних груп; творення права, його тлумачення та застосування; правові цінності та принципи, а також природу і зміст правових інститутів базових галузей права; етичні стандарти правничої професії.

2. Предметні напрями досліджень:

2.1. Теорія та філософія права; порівняльне правознавство; історія права та держави

Досліджує загальні закономірності виникнення та тенденції розвитку права та держави, їх структурно-функціональні характеристики, розглядає світоглядні аспекти сутності та функціонування права, становлення конкретно-історичних державно-правових форм, розвиток теоретичних уявлень людства про право та державу, проводить порівняльно-правові дослідження правових систем світу.

Теорія та філософія права:

- Предмет філософії права. Предмет теорії права і держави. Предмет і взаємозв'язок філософії та теорії права і держави з іншими науками. Специфіка юридичних наук в системі наукових знань. Система юридичних наук.

- Місце філософії права та теорії правової держави в системі філософського та юридичного знання. Структура та функції філософії права і держави. Структура та функції теорії права і держави.

- Методологія юриспруденції. Філософський та теоретичний рівні методології юриспруденції. Світоглядні імплікації юриспруденції. Парадигми юриспруденції. Структура методології юриспруденції. Принципи юридичного дослідження. Сучасні методологічні підходи до дослідження права і держави.

Система методів дослідження права і держави. Концептуальні засади правознавства та державознавства. Порівняльно-правова методологія та її застосування в юридичних науках.

- Міждисциплінарність у дослідженні права. Комунікативні властивості права. Право в системі соціальних інститутів. Право та інші системи соціального регулювання. Право і влада. Право і мораль. Право і релігія. Право і політика. Право та економіка. Право та інформаційні технології. Право і культура.

- Загальноправові поняття та категорії. Поняття і сутність права. Ідея права. Правове мислення та праворозуміння. Плюралізм у розумінні права. Природне та позитивне право. Загальносоціальне право. Принципи права. Об'єктивне право. Суб'єктивне в праві.

- Соціальне призначення і функції права. Цінність права та правові цінності. Механізм правового регулювання. Способи, типи та методи правового регулювання. Дія права та його ефективність. Правове регулювання в умовах інформаційного суспільства та глобалізації. Особливості правового регулювання в умовах соціального транзиту. Правовий режим, його структура та види.

- Джерела та форми права. Класифікація джерел права. Правотворення і нормотворчість. Нормотворча діяльність. Техніка нормотворчості. Інформаційні технології у нормотворчості.

- Норма права. Система права. Галузі та інститути права. Трансформація систем права в умовах глобалізації та регіональної інтеграції. Систематизація права. Законодавство, його система і структура.

- Правосвідомість, її структура, рівні, види. Правовий менталітет. Правова культура суспільства, соціальної групи, особистості.

- Антропологічні характеристики права і держави. Суб'єкти права. Правовий статус. Індивідуальні та колективні суб'єкти права. Людина як суб'єкт права. Людина у праві. Юридична особа. Соціальна спільнота як суб'єкт права. Держава як суб'єкт права. Трансформація суб'єктів права в умовах інформаційного суспільства. Гендерна юриспруденція. Ювенальна юриспруденція.

- Реалізація права. Правовідносини: поняття, види, структура, зміст. Реалізація суб'єктивних прав і юридичних обов'язків.

- Юридична діяльність: поняття, принципи, види. Нормотворча діяльність: поняття, принципи, види. Правозастосовна діяльність: поняття, принципи, види. Інтерпретаційна діяльність. Тлумачення норм права. Акти тлумачення права. Суб'єкти тлумачення права. Юридична техніка. Юридична аргументація.

- Юридична конфліктологія. Філософське та теоретико-правове осягнення юридичного конфлікту. Юридичний спір. Правові методи і засоби виходу з юридичного конфлікту. Правовий компроміс.

- Філософські та теоретико-правові засади юридичного процесу та юридичної процедури. Процесуальність як характеристика права.

- Юридична професія: поняття, види, вимоги. Юридична освіта та її організація: поняття, види, сучасні вимоги. Правове виховання. Правова соціалізація.

- Верховенство права. Вимоги верховенства права. Законність, правова визначеність, заборона державної сваволі, ефективний доступ до правосуддя, дотримання прав людини, недискримінація і рівність перед законом. Принцип пропорційності. Добросовісність у праві. Впровадження вимог верховенства права у національну правову систему. Правопорядок. Рівні та види правопорядку.

- Юридично значуща поведінка. Правомірна поведінка. Правопорушення. Зловживання правом. Об'єктивно неправомірне діяння. Юридична відповідальність: поняття, типологія, види, механізм.

- Правова система суспільства та її складові. Національна правова система та її складові. Правова система в умовах соціального транзиту.

- Поняття держави, її соціальне призначення та функції. Недержавні форми організації публічної влади. Поняття державності.

- Сучасні теорії держави. Ознаки та атрибути держави. Підходи до типологізації держав. Класифікація форм держави. Державна влада та її місце в системах публічної влади. Організація державного механізму та апарату держави.

- Державний суверенітет. Народний та національний суверенітет. Державний суверенітет в умовах глобалізації.

- Юстиція: поняття та організація у сучасних державах. Правоохоронна та правозахисна системи сучасних держав.

- Держава і громадянське суспільство. Держава в політичній та економічній системах суспільства. Держава в умовах соціального транзиту.

- Національна держава. Сучасна держава та її параметри. Демократична держава. Правова держава. Соціальна держава. Екологічна держава.

- Держава в умовах регіональної інтеграції та глобалізації. Наддержавні об'єднання.

- Держава та людина. Права людини, класифікація прав людини та їх гарантії. Покоління прав людини. Обов'язки держави у сфері прав людини.

Порівняльне правознавство:

- Історія становлення порівняльного правознавства, його періодизація, розвиток порівняльного правознавства, як методу та науки.

- Предмет та методологія порівняльно-правових досліджень, окремі методи та методика, види порівняльно-правових досліджень, структура, цілі та функції порівняльного правознавства.

- Порівняльне дослідження правових систем з метою визначення спільного і особливого, тенденцій розвитку права у наднаціональних – глобальному та регіональному вимірах.

- Підходи до типологізації та класифікації правових систем. Типи та сім'ї правових систем. Міждержавні правові системи. Формування нових правових систем.

- Види правових систем та їх особливості, правова карта світу, національні, субнаціональні та наднаціональні правові системи, міжнародні та релігійні правові системи, формування нових правових систем.

- Форми, методи та результати взаємодії правових систем. Рецепція права. Правова акультурація. Конвергенція правових систем, правові системи в умовах глобалізації.

- Правові системи окремих держав світу, їх порівняльно-правова характеристика, спільні риси та відмінності з правовою системою України.

- Порівняльно-правові дослідження окремих галузей та інститутів права, запозичення зарубіжного досвіду у вітчизняну правову систему.

- Адаптація національного права до права наддержавних об'єднань. Гармонізація національного та міжнародного права. Імплементация принципів та норм міжнародного права у національну правову систему. Міждержавні системи юстиції, охорони права, захисту прав людини.

Історія права і держави:

- Предмет історико-правової науки. Періодизація історії права і держави.

- Методологія історико-правової науки. Цивілізаційні підходи до дослідження права і держави. Специфіка застосування методів історичної та юридичної наук в історико-правових дослідженнях. Міждисциплінарність у дослідженні історії права і держави. Історико-правове джерелознавство. Історіографія історії права і держави.

- Історичні загальні закономірності та конкретні національні особливості розвитку права і держави.

- Право та держава як явище культури та цивілізації. Цивілізація як результат розвитку права. Традиції та новації у розвитку права і держави.

- Історичні типи права. Додержавні форми організації публічної влади. Історичні типи держави.

- Історія становлення, розвитку та функціонування конкретних форм організації публічної влади, окремих держав, державних інститутів, правових систем, систем, галузей, інститутів та норм права. Історія юстиції та правоохоронних систем.

- Історія розвитку правової свідомості та правової культури соціальних спільнот.

- Історія становлення, розвитку та функціонування державних союзів, наддержавних об'єднань, міждержавних правових систем, міжнародного права та міжнародних організацій.

- Особливості державно-правового розвитку України. Українські державність та право в історії державно-правового розвитку Європи та Азії.

2.2 Конституційне право; муніципальне право

Досліджує конституційні засади побудови держави та суспільства, основні права, свободи й обов'язки людини та громадянина, інститути безпосередньої демократії, конституційні основи організації та діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, а також Конституцію як Основний Закон держави та суспільства.

Конституційне право:

- Поняття, предмет і метод конституційного права як галузі права. Конституційно-правові норми, конституційно-правові інститути. Система конституційного права. Конституційно-правові відносини: їх суб'єкти, об'єкти, види, підстави виникнення, зміни та припинення. Джерела конституційного права як галузі права. Колізії в конституційному праві.

- Поняття та предмет науки конституційного права. Функції, методи та джерела науки конституційного права.

- Конституціоналізм і головні етапи його становлення. Поняття та сутність конституції. Функції та юридичні властивості конституції. Конституційний розвиток сучасних держав.

- Характеристика Конституції України. Порядок прийняття та внесення змін до конституції. Конституція як особливий об'єкт охорони з боку суспільства та держави. Реалізація Конституції України. Тлумачення Конституції України.

- Конституційний лад і його засади. Людина як найвища соціальна цінність. Конституційне закріплення народного суверенітету та форми його реалізації. Конституційні засади державного суверенітету та його гарантії. Конституційна характеристика України як правової, демократичної, соціальної держави. Конституційне закріплення форми правління. Конституційний принцип поділу влади. Конституційний принцип верховенства права. Конституційні засади економічної системи. Конституційно-правовий статус мов і конституційні засади мовної політики. Міжнародно-правові аспекти засад конституційного ладу. Державні символи та конституційно-правове регулювання порядку їх використання.

- Відповідальність у конституційному праві: правова природа, особливості, її види (форми), підстави, суб'єкти, санкції.

- Конституційно-правові засади взаємовідносин держави та громадянського суспільства. Поняття та види об'єднань громадян.

Конституційно-правовий статус політичних партій і громадських організацій в Україні: порядок створення, права та обов'язки, підстави та порядок припинення діяльності, відповідальність. Конституційно-правові засади інформаційних відносин.

- Конституційно-правові основи взаємовідносин держави та релігійних організацій. Поняття та види релігійних організацій. Порядок утворення та припинення діяльності релігійних організацій.

- Поняття та принципи громадянства. Підстави та порядок набуття громадянства. Підстави та порядок припинення громадянства. Вирішення питань громадянства.

- Конституційно-правовий статус особи та його елементи. Конституційні принципи правового статусу громадян.

- Конституційні права та свободи людини та громадянина. Походження конституційних прав і свобод. Покоління прав людини. Міжнародні стандарти прав людини й основних свобод. Класифікація прав і свобод людини та громадянина. Конституційна регламентація прав, свобод і обов'язків людини та громадянина. Обмеження прав і свобод особи: конституційно-правовий аспект. Основні особисті, політичні, економічні, соціальні, екологічні, культурні права та свободи людини та громадянина. Гарантії прав і свобод людини та громадянина. Конституційні обов'язки людини та громадянина.

- Поняття та принципи конституційно-правового статусу національних меншин. Права й обов'язки національних меншин. Гарантії реалізації прав національних меншин, біженців, осіб, що потребують додаткового та тимчасового захисту, іммігрантів.

- Конституційно-правовий статус іноземців і осіб без громадянства: поняття, категорії, права, свободи, обов'язки, особливості юридичної відповідальності. Конституційне закріплення права на притулок.

- Поняття надзвичайного та воєнного стану, умови його введення та припинення. Заходи, що запроваджуються в умовах надзвичайного стану. Конституційні гарантії прав людини та громадянина в умовах надзвичайного стану.

- Форми безпосередньої демократії та їх конституційно-правове закріплення. Поняття та види референдумів. Предмет референдуму. Порядок призначення референдумів, підготовка їх проведення. Порядок голосування та визначення результатів референдумів. Юридичні наслідки проведення референдумів.

- Поняття виборчої системи та виборчого права. Типи виборчих систем. Види виборів. Конституційні принципи виборчого права. Стадії виборчого процесу. Гарантії суб'єктів виборчого процесу. Відповідальність за порушення виборчого законодавства.

- Поняття органу державної влади, класифікація органів державної влади. Конституційне закріплення системи органів державної влади. Державно-

правові конфлікти: поняття, особливості, причини виникнення, конституційно-правові засоби (форми) їх врегулювання.

- Парламент і парламентаризм. Функції та повноваження парламенту. Законодавчий процес і інші парламентські процедури. Організаційно-правові форми діяльності парламенту. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень парламенту. Парламентський контроль.

- Конституційно-правовий статус члена парламенту. Права й обов'язки парламентарів. Гарантії депутатської діяльності.

- Конституційно-правовий статус глави держави. Загальна характеристика інституту президентства. Функції та повноваження глави держави. Підстави та процедура дострокового припинення повноважень глави держави. Усунення президента з поста в порядку імпічменту. Конституційно-правовий статус органів при президентах.

- Виконавча влада та система її органів. Конституційно-правовий статус уряду та інших органів виконавчої влади.

- Конституційний контроль і його види. Порядок формування, функції та повноваження органу конституційної юрисдикції. Процедури розгляду справ органом конституційного правосуддя.

- Конституційно-правове регулювання судової системи. Система судів загальної юрисдикції. Конституційні гарантії діяльності суддів. Конституційні засади судочинства. Конституційний статус Вищої ради правосуддя України.

- Поняття та види територіального устрою. Система територіального устрою. Конституційно-правовий статус адміністративно-територіальних одиниць. Порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою.

- Конституційно-правовий статус автономії. Види автономій. Конституція Автономної Республіки Крим. Органи влади автономії. Особливості правового статусу депутатів представницького органу автономного утворення. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим.

- Порівняльне конституційне право.

Муніципальне право:

- Місце муніципального права в правовій системі. Предмет і метод муніципального права. Муніципальні цінності та принципи муніципального права. Система муніципального права. Муніципально-правові інститути. Муніципально-правові норми, їх особливості. Функції муніципального права. Джерела муніципального права. Муніципально-правові відносини. Методи правового регулювання муніципально-правових відносин. Юридичні факти у муніципальному праві. Муніципально-правові конфлікти.

- Теоретико-методологічні проблеми науки муніципального права. Поняття та ознаки місцевого самоврядування. Принципи місцевого самоврядування. Основні теорії (концепції) про походження місцевого

самоврядування. Зародження наукових знань про місцеве самоврядування. Місце муніципального права серед дисциплін юридичного профілю.

- Муніципальне право та муніципальні системи зарубіжних країн, особливості організаційних структур, територіальних основ, компетенції. Сучасні тенденції розвитку муніципального права та місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Муніципальне право та місцеве самоврядування в умовах глобалізації та європейської міждержавної інтеграції. Поняття та правова природа міжнародно-правових стандартів місцевого самоврядування. Становлення міжнародно-правових стандартів місцевого самоврядування. Проблеми сприйняття Україною міжнародно-правових стандартів місцевого самоврядування та локальної демократії.

- Права і свободи людини і громадянина в місцевому самоврядуванні та муніципальному праві. Особливості реалізації та захисту окремих видів прав і свобод людини і громадянина у місцевому самоврядуванні.

- Форми діяльності територіальних громад та прямої участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування. Загальна характеристика форм безпосередньої муніципальної демократії. Місцеві референдуми в Україні. Правове регулювання референдних відносин у місцевому самоврядуванні. Місцеві вибори в Україні. Муніципальне виборче право і виборчі системи. Загальні збори громадян за місцем проживання як форма участі населення у вирішенні питань місцевого значення. Місцеві ініціативи. Громадські слухання. Інші форми безпосередньої участі жителів у здійсненні місцевого самоврядування в Україні.

- Поняття та особливості системи місцевого самоврядування. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Види територіальних громад. Об'єднання територіальних громад. Органи і посадові особи місцевого самоврядування в Україні. Місцеві ради як представницькі органи місцевого самоврядування в Україні. Специфіка правового статусу районних і обласних рад. Постійні та тимчасові контрольні комісії місцевих рад. Правовий статус депутата місцевої ради. Правова природа депутатського мандату в місцевому самоврядуванні. Правовий статус сільських, селищних, міських голів. Виконавчі органи місцевих рад. Правовий статус виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад. Відділи та управління сільської, селищної, міської, районної в місті ради. Правовий статус органів самоорганізації населення. Правовий статус старост. Асоціації органів місцевого самоврядування.

- Функції та компетенція місцевого самоврядування. Розмежування компетенції в системі місцевого самоврядування. Система функцій місцевого самоврядування. Особливості здійснення місцевого самоврядування в містах Києві і Севастополі. Особливості здійснення місцевого самоврядування в Автономній Республіці Крим.

- Гарантії місцевого самоврядування: поняття, види, проблеми реалізації. Конституційні гарантії місцевого самоврядування. Гарантії правової,

організаційної та фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування. Судовий захист місцевого самоврядування. Конституційний Суд України як гарант місцевого самоврядування в Україні. Адміністративна юстиція як форма судового захисту прав місцевого самоврядування. Інші форми захисту місцевого самоврядування. Юридична відповідальність у муніципальному праві.

- Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Статут територіальної громади. Види та юридичні властивості актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Рішення місцевого референдуму. Місце актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування в системі правового регулювання України.

2.3. Цивільне право та цивільний процес, сімейне право; міжнародно-правовий у сфері приватного права

Досліджує цивільне, сімейне право, міжнародне приватне право, що регулюють особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників, процесуальні форми захисту цивільних прав.

Цивільне право та цивільний процес:

- Цивільні правові відношення. Суб'єкти цивільного права. Фізичні особи. Поняття юридичних осіб, їх види. Строки в цивільному праві. Позовна давність. Поняття здійснення права на захист цивільних прав.

- Особисті немайнові права. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.

- Право інтелектуальної власності в системі цивільного права. Система цивільного законодавства про інтелектуальну власність. Суб'єкти, об'єкти та зміст цивільних правовідносин у сфері інтелектуальної власності. Реалізація суб'єктивних цивільних прав у сфері інтелектуальної власності. Цивільно-правовий захист права інтелектуальної власності. Авторське право в системі цивільного права. Суміжні права в системі цивільного права. Міжнародна цивільно-правова охорона інтелектуальної власності. Проблеми міжнародного співробітництва в цивільно-правовому регулюванні та захисті права інтелектуальної власності.

- Речове право, види речових прав. Право власності. Право приватної власності фізичних та юридичних осіб. Поняття права спільної власності і його види. Захист права власності.

- Зобов'язальне право, поняття та види зобов'язань у цивільному праві. Суб'єкти зобов'язань. Переміна осіб в зобов'язанні. Поняття та значення договору в цивільному праві, види договорів. Укладення, зміна та розірвання договору. Поняття та значення виконання зобов'язань. Забезпечення виконання

зобов'язань. Поняття та значення цивільно-правової відповідальності. Підстави припинення зобов'язань, окремі види договорів.

- Житлове законодавство. Загальні питання. Забезпечення громадян житловими приміщеннями. Найом, оренда, обмін житла. Плата за користування житловими приміщеннями. Ринок житла, виселення із житлового приміщення. Готелі, гуртожитки. Право на житло у гуртожитку.

- Недоговірні зобов'язання та їх види. Захист прав споживачів у сфері побутових послуг, роздрібної торгівлі. Зобов'язання, які виникають з публічної обіцянки винагороди. Конкурс. Відшкодування моральної та матеріальної шкоди. Інші види не договірних зобов'язань.

- Спадкове право. Спадкування за законом. Спадкування за заповітом. Здійснення права на спадкування та оформлення спадкових прав.

Сімейне право:

- Поняття, види і зміст сімейних правовідносин. Правове регулювання шлюбу, недійсності та припинення шлюбу. Права і обов'язки подружжя. Шлюбний договір. Визначення походження дитини. Оспорювання батьківства і материнства. Права і обов'язки дітей. Позбавлення батьківських прав і поновлення в батьківських правах. Аліментні обов'язки інших членів сім'ї. Усиновлення (удочеріння). Опіка і піклування. Охорона сім'ї, материнства і дитинства. Реєстрація актів громадянського стану. Зміна імені, по-батькові та прізвища. Питання дитячої безпритульності.

- Цивільний процес. Цивільно-процесуальні відносини та їх особливості. Предмет, метод, система цивільного процесуального права. Історія, система і організація нотаріату. Цивільно-процесуальна правоздатність і дієздатність. Процесуальні права і обов'язки. Процесуальна співучасть. Процесуальне правонаступництво. Треті особи, їх види. Прокурор у цивільному процесі. Підстави участі в цивільному процесі органів управління. Представництво і його види. Права і обов'язки громадянських організацій у цивільному процесі.

- Підвідомчість цивільних справ і її види. Поняття підсудності цивільних справ і її види. Поняття позову і види договорів. Зміна позову, визнання позову. Відмова від позову. Судові витрати. Процесуальні строки. Докази і судове доказування. Позовне провадження. Непозовні провадження. Провадження в апеляційній і касаційній інстанціях. Виконавче провадження.

Міжнародно-правовий у сфері приватного права:

- Міжнародне приватне право. Джерела міжнародного приватного права. Методи регулювання цивільно-правових відносин з іноземним елементом. Суб'єкти міжнародного приватного права. Колізійні норми. Питання власності в міжнародному приватному праві. Сімейні відносини в міжнародному приватному праві. Застосування законодавства України про шлюб і сім'ю до іноземних громадян і осіб без громадянства.

- Міжнародне спадкове право.

- Деліктні зобов'язання в міжнародному приватному праві. Міждержавні договори, що регулюють деліктну відповідальність.
- Міжнародні трудові відносини в міжнародному приватному праві.
- Міжнародний цивільний процес.

2.4. Господарське право; господарське процесуальне право

Досліджує господарське право як право, що регулює відносини з організації та здійснення господарської діяльності; господарське процесуальне право як право, що регулює здійснення правосуддя в господарських відносинах; наукознавчі проблеми цих наук.

Господарське право:

- Наука господарського права. Вчення про правову роботу в народному господарстві. Господарське право в системі права. Господарська діяльність в системі функціонування ринкових відносин та діяльність органів публічної влади щодо неї як предмет господарського права. Сутність і зміст господарського права. Принципи і методи регулювання господарської діяльності. Розмежування і взаємодія господарського права з іншими галузями права.

- Джерела господарського права. Поняття й основні види джерел господарського права. Систематизація в господарському праві. Господарське право і господарське законодавство. Система господарського законодавства і реалізація правових норм. Поняття й зміст господарських правовідносин. Види господарських правовідносин.

- Правовий господарський порядок. Організаційно-правові засади формування та функціонування правового господарського порядку. Правові засоби забезпечення свободи підприємницької діяльності. Зміст і напрями правової економічної політики держави. Механізм реалізації правової економічної політики держави. Захист прав і інтересів суб'єктів господарювання. Правові гарантії здійснення господарської діяльності. Способи захисту. Правовий захист споживчого ринку.

- Державне регулювання в умовах змішаної економіки. Тенденція посилення державного регулювання економіки у ХХ столітті. Правове регулювання господарської діяльності в зарубіжних країнах. Зближення національних систем правового регулювання господарської діяльності. Предмет і система господарського права зарубіжних країн. Моделі і методи державного регулювання економіки. Господарсько-правові засоби державного регулювання господарської діяльності, їх види та система. Особливості механізму державного регулювання господарської діяльності у різних секторах і галузях економіки. Загальнодержавне та регіональне програмування економічного і соціального розвитку. Ціноутворення та регулювання цін. Оподаткування в системі засобів регулювання та стимулювання господарської діяльності. Ліцензування господарської діяльності. Технічне регулювання.

Господарсько-правове забезпечення відносин публічно-приватного партнерства. Державна регуляторна політика та механізм її реалізації.

- Правові основи обмеження монополізму і захисту економічної конкуренції. Правове забезпечення розвитку змагальності та запобігання монополістичним зловживанням. Контроль за економічною концентрацією. Законодавство про захист від недобросовісної конкуренції. Правові засоби захисту національного товаровиробника в умовах впливу світової економічної конкуренції. Правове регулювання природних монополій. Суб'єкти господарського права. Поняття, ознаки та види суб'єктів господарського права. Створення та припинення суб'єктів господарського права. Права і обов'язки суб'єктів господарського права. Підприємства. Господарські товариства. Виробничі кооперативи. Громадяни як суб'єкти господарювання. Суб'єкти господарювання з особливим статусом. Банківські установи. Страхові організації. Біржі. Неприбуткові організації. Негосподарські організації, що беруть участь у господарських правовідносинах.

- Поняття і зміст корпоративних правовідносин. Правовий режим корпоративних прав як особливої категорії майна у сфері господарювання. Особливості набуття та реалізації корпоративних прав держави. Правові засоби попередження зловживання корпоративними правами.

- Суб'єкти організаційно-господарських повноважень, їх види. Господарські об'єднання і органи господарського керівництва. Холдингові об'єднання та холдингові компанії. Держава та територіальні господарські системи. Створення та припинення суб'єктів господарювання. Порядок і основні стадії створення суб'єктів господарювання. Державна реєстрація суб'єктів господарювання. Припинення суб'єктів господарювання.

- Правовий режим майна суб'єктів господарювання. Джерела формування майна суб'єктів господарювання. Публічна власність. Право господарського відання, право оперативного управління. Склад майна підприємств. Правова регламентація приватизації державного майна. Цінні папери. Групи та види цінних паперів. Особливості здійснення діяльності на ринку цінних паперів. Суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність на ринку цінних паперів. Господарсько-правовий механізм державного регулювання ринку цінних паперів.

- Суб'єкти й об'єкти права державної власності. Правові форми реалізації права державної власності. Правове регулювання відносин комунальної власності. Об'єкти та суб'єкти права комунальної власності. Правові форми використання комунальної власності. Відчуження об'єктів комунальної власності.

- Правове регулювання обліку та звітності в господарській діяльності. Правове регулювання бухгалтерського обліку. Правове регулювання надання фінансової звітності. Правове регулювання аудиторської діяльності.

- Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Поняття неплатоспроможності та банкрутства.

Нормативно-правова характеристика банкрутства. Учасники справи про банкрутство. Розгляд справ про банкрутство в господарському суді.

- Господарське зобов'язальне право. Поняття, ознаки, підстави виникнення господарських зобов'язань. Види господарських зобов'язань і їх еволюція. Форми господарських зобов'язань. Господарський договір і його функції. Види господарських договорів. Укладення, зміна та розірвання господарських договорів. Господарські договори за участю держави. Забезпечення виконання господарських зобов'язань. Виконання господарських зобов'язань. Припинення господарських зобов'язань. Правове регулювання агентських відносин. Особливості правового регулювання відносин щодо комерційної концесії (франчайзингової діяльності). Концесійні відносини.

- Правове регулювання відносин на ринку фінансових послуг. Особливості державного регулювання відносин на ринку фінансових послуг. Правові механізми забезпечення захисту прав і законних інтересів споживачів фінансових послуг в Україні та ЄС. Правове регулювання кредитних і розрахункових відносин. Поняття кредиту та кредитного правовідношення. Правове регулювання окремих форм і видів кредиту, інших банківських операцій.

- Правове регулювання забезпечення засобами виробництва, як виду господарської діяльності. Встановлення господарських зв'язків у порядку вільної оптової торгівлі. Закупівля товарів, робіт і послуг за державні кошти. Договори в галузі забезпечення засобами виробництва та реалізації продукції та їх виконання. Особливості забезпечення засобами виробництва та реалізації продукції в аграрному секторі економіки. Особливості забезпечення паливно-енергетичними ресурсами та їх реалізації.

- Правове регулювання будівельної діяльності. Особливості здійснення будівельної діяльності. Правовий статус суб'єктів господарювання, що здійснюють будівельну діяльність. Господарсько-правовий механізм державного регулювання будівельної діяльності. Умови та порядок здійснення будівельної діяльності. Договір підряду на капітальне будівництво.

- Правове регулювання транспортної діяльності. Транспорт і його правове регулювання. Особливості здійснення транспортної діяльності. Господарсько-правові механізми державного регулювання окремих видів транспортної діяльності. Правове регулювання перевезення вантажів. Договір перевезення вантажу. Договір транспортного експедирування.

- Правова структурно-галузева політика держави. Правове регулювання господарської діяльності: у паливно-енергетичному комплексі; у галузях машинобудування; у металургійній галузі; у хімічній галузі; в оборонно-промисловому комплексі; у добувній промисловості; в аграрно-промисловому комплексі; у сфері охорони здоров'я; у фармацевтичній галузі; у сфері рекреації; у галузі зв'язку.

- Правова інвестиційна політика держави. Правове регулювання інвестиційної діяльності. Правове становище суб'єктів інвестування. Договори,

що опосередковують інвестування. Державне регулювання інвестування. Особливості правового забезпечення спільного інвестування. Види та форми спільного інвестування. Правовий режим іноземних інвестицій. Особливості правового статусу суб'єктів господарювання з іноземним капіталом. Гарантії захисту прав іноземних інвесторів.

- Правова інноваційна політика держави. Господарсько-правове забезпечення наукової та науково-технічної діяльності, інформатики. Правове забезпечення інноваційної діяльності. Суб'єкти інноваційної діяльності. Особливості правового регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Правове регулювання інших видів господарської діяльності, пов'язаних із запровадженням новітніх технологій.

- Правова зовнішньоекономічна політика держави в умовах членства в міжнародних економічних організаціях. Міжнародне економічне право. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Поняття та види зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, реалізація права на її здійснення. Господарсько-правовий механізм державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Ліцензування та квотування зовнішньоекономічних операцій. Зовнішньоекономічні договори (контракти). Розрахунки при здійсненні зовнішньоекономічних операцій. Міжнародний комерційний арбітраж.

- Поняття та види спеціального режиму господарювання. Господарська діяльність у Збройних Силах України.

- Господарсько-правова відповідальність. Поняття господарського правопорушення. Поняття, ознаки та функції господарсько-правової відповідальності. Принципи та межі застосування господарсько-правової відповідальності. Форми господарсько-правової відповідальності. Реалізація господарсько-правової відповідальності.

Господарсько-процесуальне право

- Господарське процесуальне право. Предмет, метод, система господарського процесуального права. Принципи господарського процесуального права. Джерела господарського процесуального права. Предмет діяльності господарських судів. Господарські процесуальні правовідносини. Підвідомчість і підсудність справ господарським судам. Учасники судового процесу. Процесуальні строки. Докази і доказування в господарському судочинстві. Запобіжні заходи в господарському судочинстві. Поняття та види позовів. Забезпечення позову. Вирішення господарських справ у суді першої інстанції. Рішення господарського суду. Перегляд судових рішень в апеляційному, касаційному порядку та за ново виявленими обставинами. Розгляд справ третейськими судами.

2.5. Трудове право; право соціального забезпечення

Досліджує трудові та пов'язані з ними відносини, а також відносини у сфері соціального забезпечення; норми трудового права та права соціального забезпечення, що їх регулюють; законодавчі та інші нормативно-правові акти про працю та соціальне забезпечення, практику їх застосування; наукознавчі проблеми трудового права та права соціального забезпечення.

Трудове право:

- Предмет науки трудового права та методи дослідження трудових явищ; ефективність науки трудового права; генеза науки трудового права; напрями (школи) в науці трудового права, їх окремі представники; єдність і системність науки трудового права; сучасна трудово-правова доктрина, тенденції розвитку науки трудового права; взаємозв'язок науки трудового права з філософією та іншими науками; зарубіжна наука трудового права.

- Ідеологія та соціальне призначення трудового права; генеза трудового права та правове регулювання відносин у сфері праці, тенденції та прогнозування його подальшого розвитку; вплив конституції, галузей публічного та приватного права, політичних, релігійних і моральних норм на трудове право; права і свободи людини і громадянина на трудове право; права і свободи людини і громадянина на трудове право; трудове право в системі національного права. Соціально-трудова експертиза.

- Предмет, метод, система, функції, принципи та суб'єкти трудового права. Джерела трудового права. Сфера дії трудового права. Трудове право в системі національного права.

- Кодифікація та систематизація трудового законодавства. Локальне та централізоване регулювання трудових відносин.

- Правове забезпечення зайнятості населення та працевлаштування. Гарантії реалізації права на зайнятість.

- Правовідносини у сфері праці та їх суб'єкти, підстави виникнення, зміна та припинення трудових правовідносин. Службово-трудова та політико-трудова правовідносини.

- Правові основи соціального діалогу у сфері праці: поняття, принципи, суб'єкти, система, організаційно-правові форми Правовий статус професійних спілок, їх об'єднань, об'єднань роботодавців. Колективні угоди та колективні договори. Участь працівників в управлінні організацією.

- Трудовий договір: поняття, сторони, зміст, форми, види; співвідношення з цивільно-правовими договорами, пов'язаними з працею. Укладення, зміна та припинення трудового договору.

- Правова охорона і захист персональних даних у трудових відносинах.

- Правове забезпечення професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників.

- Правове регулювання робочого часу і часу відпочинку, їх впровадження.
- Правові основи нормування й оплати праці. Гарантії та компенсації для працюючих.

- Дисципліна праці та правові засоби її забезпечення. Відповідальність за порушення законодавства у сфері праці. Дисциплінарна відповідальність працівників. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору, правові засоби її забезпечення.

- Охорона праці. Контроль за додержанням законодавства про працю та правові основи забезпечення працівникам безпечного і комфортного виробничого середовища охорону праці на виробництві.

- Індивідуальні та колективні трудові спори, конфлікти, їх види, порядок вирішення.

- Публічна служба, види та порядок її здійснення, порядок вступу на публічну службу, її проходження та припинення. Механізми реалізації, гарантування, правової охорони права на працю, інших соціально-економічних прав.

- Правове регулювання трудової міграції.

- Європейське трудове право. Міжнародне трудове право. Міжнародно-правове регулювання відносин у сфері праці. Порівняльне трудове право. Зарубіжне трудове право.

Право соціального забезпечення

- Предмет науки права соціального забезпечення; ефективність науки права соціального забезпечення; генеза науки права соціального забезпечення; напрями (школи) в науці права соціального забезпечення, їх окремі представники; єдність і системність науки права соціального забезпечення; взаємозв'язок науки права соціального забезпечення з іншими науками; зарубіжна наука права соціального забезпечення.

- Соціальне забезпечення та його структура. Організаційно-правові форми та види соціального забезпечення.

- Конституційні соціальні права, порядок їх здійснення. Конституційні засади права громадян на соціальний захист в Україні. Правовий механізм забезпечення права на соціальний захист в Україні.

- Генеза права соціального забезпечення, тенденції його подальшого розвитку; вплив конституції, галузей публічного та приватного права на право соціального забезпечення. Теоретичні дослідження предмета, методу, системи, функцій, принципів, джерел і суб'єктів права соціального забезпечення. Право соціального забезпечення у системі національного права.

- Страховий (трудовий) стаж.

- Правовідносини у сфері соціального забезпечення, та їх суб'єкти, підстави виникнення, зміни та припинення.

- Державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії у сфері соціального забезпечення.

- Загальнообов'язкове державне соціальне страхування: поняття, види, правове регулювання.

- Пенсійне право. Пенсійне страхування та пенсійне забезпечення в Україні (загальнообов'язкове державне пенсійне страхування; державне пенсійне забезпечення; недержавне пенсійне забезпечення).

- Право соціальних послуг. Право соціальних пільг. Соціальні допомоги. Державна соціальна допомога. Соціальне обслуговування та діяльність соціальних служб.

- Соціальний захист окремих категорій населення України.

- Соціальна робота.

- Пільги. Благодійність в сфері соціального забезпечення.

- Відповідальність в сфері соціального забезпечення.

- Спори у сфері соціального забезпечення. Контроль та нагляд у сфері соціального забезпечення.

- Медична допомога та лікування.

- Міжнародно-правове регулювання відносин у сфері соціального захисту. Порівняльне право соціального забезпечення. Зарубіжне право соціального забезпечення. Європейське соціальне право. Міжнародне соціальне право. Міжнародні європейські соціальні стандарти.

2.6. Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право

Досліджує суспільні та правові тенденції, явища та відносини, що виникають у сфері здійснення відповідними суб'єктами прав на землю та інші природні ресурси, раціонального, ефективного використання та охорони земель, інших природних ресурсів у сільськогосподарському виробництві й інших видах діяльності; а також у сферах запобігання негативному впливу людської діяльності на стан клімату; забезпечення права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля, на участь в аграрному ринку, на розвиток інвестиційних і інноваційних відносин в аграрній сфері, соціальної сфери села, різних форм господарювання у сільському господарстві, на державну підтримку села, а також наукознавчі проблеми наук, що віднесені до цієї спеціальності.

Земельне право:

- *Методологічні, доктринальні основи використання землі та реалізації права людини і громадянина на землю.*

- Поняття, предмет, принципи, функції, методи, система, структура земельного права України.

- Об'єктивні та суб'єктивні передумови становлення та розвитку земельного права України; земельне право та його взаємодія і співвідношення з іншими галузями національної правової системи України.

- Нормативні та інші джерела земельного права України; норми земельного права України.

- Механізм правового регулювання земельних відносин.

- Права на землю та юридичні обов'язки щодо землі; право власності на землю; право користування землею; зобов'язання в земельному праві; гарантування прав на землю.

- Земельні правовідносини; роль і місце держави та органів місцевого самоврядування в регулюванні земельних відносин.

- Правовий режим земель в Україні; економіко-правовий механізм використання земель.

- Правова охорона земель; юридична відповідальність у земельному праві.

- Правові проблеми земельного кадастру; правове забезпечення землеустрою.

- Правочини в земельному праві; правове регулювання переходу прав на земельні ділянки; правові питання іпотеки землі.

- Правовий режим, раціональне використання та охорона меліорованих земель; правові аспекти рекультивації земель; правова охорона ґрунтів; правові проблеми впровадження ґрунтозахисних систем землеробства в умовах приватної власності на землю.

- Земельно-правові питання сільського (зеленого) туризму.

- Земельне право України та інших держав: порівняльно-правовий аналіз.

Аграрне право:

- Методологічні, науково-теоретичні основи використання ґрунту, сільськогосподарських угідь, земель сільськогосподарського призначення для виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства.

- Історія розвитку аграрного права України; об'єктивні та суб'єктивні передумови формування, розвитку та функціонування аграрного права як самостійної галузі національної правової системи України.

- Правові питання аграрної реформи, приватизації, реформування відносин власності на селі.

- Правове забезпечення державної аграрної політики на національному, регіональному та на місцевому рівні; правові проблеми продовольчої безпеки України.

- Предмет, принципи, функції, методи, система, структура аграрного права України.

- Нормативні та інші джерела аграрного права України; норми аграрного права.

- Наукові джерела аграрного права України.

- Проблеми співвідношення та взаємодії аграрного права з цивільним, господарським і іншими суміжними галузями національної правової системи.

- Стан, тенденції та перспективи правового регулювання аграрних відносин в умовах світових інтеграційних економічних процесів, гармонізації й адаптації національного законодавства до вимог СС та СОТ.

- Аграрні правовідносини, їх поняття, особливості, структура.

- Правове становище суб'єктів аграрних правовідносин;

- Організаційно-правові форми ведення товарного сільськогосподарського виробництва, господарської діяльності у сфері виробництва продовольства, лісового та рибного господарства.

- Правове регулювання кооперативних, корпоративних відносин у сільському господарстві; правове регулювання інвестиційних, інноваційних і інших ринкових аграрних відносин.

- Правове забезпечення виробничо-господарської діяльності у сфері сільського господарства, виробництва продовольчої продукції лісового та рибного господарства.

- Правове регулювання ведення особистого селянського господарства.

- Державне та самоврядне регулювання аграрних відносин.

- Правове забезпечення сільського (зеленого) туризму.

- Правове регулювання аграрних відносин у окремих галузях сільського господарства, зокрема в рослинництві, тваринництві, бджільництві; розвиток і підвищення ролі ветеринарної медицини, розвиток насінництва та племінної справи, правова регламентація використання засобів захисту рослин.

- Аграрно-зобов'язальні правовідносини.

- Економіко-правові механізми стимулювання розвитку виробництва, переробки, зберігання та реалізації сільськогосподарської продукції, виробництва, переробки та реалізації продовольчої продукції лісового та рибного господарства, участі сільськогосподарських товаровиробників в експорті й імпорті сільськогосподарської продукції.

- Юридична відповідальність в аграрному праві.

- Аграрне право України та інших країн: порівняльно-правовий аналіз.

Екологічне право:

- Методологічні, науково-теоретичні основи правового регулювання екологічних суспільних відносин.

- Об'єктивні та суб'єктивні передумови формування, розвитку та функціонування екологічного права.

- Стан, тенденції та перспективи екологічного права в умовах глобалізації світових економічних і суспільних явищ, інтеграції правових систем, адаптації екологічного законодавства до права ЄС.

- Предмет, принципи, функції, методи екологічного права; взаємодія та співвідношення екологічного права з іншими галузями національної правової системи України.

- Нормативні та інші джерела екологічного права; норми екологічного права України.

- Механізм правового регулювання екологічних відносин.

- Екологічні правовідносини: природоресурсні, природоохоронні, з екологічної безпеки.

- Екологічні права й обов'язки громадян, їх здійснення; зобов'язання в екологічному праві.

- Правовий режим природних ресурсів; правова охорона навколишнього природного середовища; правові питання екологічної безпеки.

- Роль і місце держави та органів місцевого самоврядування в регулюванні екологічних правовідносин.

- Економіко-правовий механізм регулювання екологічних суспільних відносин.

- Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій.

- Правові питання у сфері запобігання негативному впливу людської діяльності на клімат.

- Юридична відповідальність в екологічному праві.

- Еколого-правові питання сільського (зеленого) туризму.

- Екологічне право України та інших держав: порівняльний аналіз.

Природоресурсне право:

- Методологічні, науково-теоретичні основи використання об'єктів енергетики, землі, вод, лісів, корисних копалин, інших природних ресурсів.

- Об'єктивні та суб'єктивні передумови формування, розвитку та функціонування природоресурсного права як самостійної галузі національної правової системи України і таких підгалузей: енергетичне право, земельно-ресурсне право, лісогосподарське право, водно-ресурсне право, право використання корисних копалин.

- Історія природоресурсного права та інших підгалузей.
- Питання права власності на об'єкти природних ресурсів, їх приватизація.
- Правовий режим об'єктів природоресурсного права, порядок та умови їх використання в різних галузях економіки та у суспільному житті людей.
- Предмет, принципи, функції, методи, система, структура природоресурсного права та його підгалузей.
- Джерела природоресурсного права, норми та інститути природоресурсного права і його підгалузей.
- Правовий механізм реалізації норм природоресурсного права.

2.7. Адміністративне право і процес; фінансове право

Досліджує теоретичні, правові та організаційні засади публічного адміністрування в Україні; суспільні відносини, що виникають у зв'язку із забезпеченням суб'єктами публічної адміністрації прав і свобод та законних інтересів приватних осіб під час надання адміністративних послуг; суспільні відносини, які мають місце у сфері публічного адміністрування об'єктів державної та комунальної власності, внутрішньоорганізаційній діяльності органів публічної влади та у сфері взаємодії органів публічної влади з інституціями громадянського суспільства; особливості публічного адміністрування в окремих сферах суспільних відносин; адміністративний проступок та адміністративну відповідальність; публічно-управлінські відносини, які виникають з приводу реалізації уповноваженими органами публічної влади (їх посадовими особами) встановленого адміністративно-процесуального законодавством порядку вирішення адміністративних справ; адміністративно-процесуальні відносини та адміністративно-процесуальну діяльність та їх зміст; адміністративно-процесуальне право та законодавство; законності збирання, дослідження, оцінювання та використання доказів; прийоми, методи та засоби здійснення адміністративного судочинства; суспільні відносини, що складаються у сфері формування, розподілу і використання коштів публічних грошових фондів.

Адміністративне право:

Загальне адміністративне право.

- Основоположні категорії адміністративного права: публічне адміністрування як форма реалізації публічної влади; співвідношення «публічного адміністрування», «публічного управління» та «державного управління»; суб'єкти реалізації та форми прояву публічного адміністрування; система, предмет, метод і джерела адміністративного права у їх історичному розвитку; адміністративне право як елемент публічного права та його відмежування від приватного права; сутність і призначення адміністративного права; система адміністративного права; принципи адміністративного права;

поняття, ієрархія та види джерел адміністративного права; ефективність науки адміністративного права; генеза науки адміністративного права; напрями (школи) в науці адміністративного права, їх окремі представники; єдність і системність науки адміністративного права; сучасна доктрина адміністративного права, тенденції (закономірності) розвитку науки адміністративного права; взаємозв'язок науки адміністративного права з іншими науками; зарубіжна наука адміністративного права.

- Суб'єкти адміністративного права: публічна адміністрація у системі суб'єктів адміністративного права та її компетенція; система та види суб'єктів публічного адміністрування; приватні особи як суб'єкти адміністративного права, адміністративна правосуб'єктність приватної особи та суб'єктивне публічне право: розмежування об'єктивного і суб'єктивного права у змісті адміністративно-правового статусу приватної особи;

- Інструменти публічного адміністрування: види інструментів публічного адміністрування та особливості їх вибору, нормативний акт як інструмент публічного адміністрування, адміністративний акт як інструмент публічного адміністрування, адміністративний договір як інструмент публічного адміністрування, план як інструмент публічного адміністрування, фактична дія як інструмент публічного адміністрування; приватноправові інструменти публічного адміністрування, адміністративний розсуд в публічному адмініструванні; використання можливостей електронного урядування в публічному адмініструванні;

- Публічне майно: виникнення, зміна та припинення режиму публічного майна, види публічного майна та його адміністративно-правовий режим, особливості використання публічного майна та розпорядження ним;

- Адміністративні процедури: поняття, ознаки та види адміністративних процедур, їх учасники та принципи здійснення, стадії адміністративної процедури;

- Адміністративні послуги: поняття, ознаки та види адміністративних послуг, їх відмінність від інших видів послуг у публічній сфері; принципи та суб'єкти надання адміністративних послуг; стадії процедури надання адміністративної послуги та вимоги до її якості;

- Захист приватної особи у сфері публічного адміністрування: позасудовий контроль за діяльністю (рішеннями) публічної адміністрації, медіація як засіб вирішення адміністративних суперечок, звернення громадян як засіб забезпечення законності діяльності публічної адміністрації, захист приватної особи засобом адміністративного оскарження, відшкодування шкоди, завданої суб'єктами публічної адміністрації приватним особам;

Особливе адміністративне право

- Адміністративно-деліктне право: поняття, функції, принципи та джерела інституту адміністративної відповідальності, адміністративне правопорушення як підстава адміністративної відповідальності, відмежування адміністративного

проступку від кримінального правопорушення, поняття, відмінні ознаки та класифікація заходів адміністративної відповідальності, адміністративні стягнення як заходи адміністративної відповідальності, кваліфікація адміністративних правопорушень, особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення; особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб;

- Службове право: предмет і метод, функції та принципи службового права, місце службового права в системі адміністративного права; співвідношення понять «публічна служба» та «державна служба», державно-службові відносини, інститут публічної служби, принципи організації та функціонування публічної служби; правовий статус публічних службовців як представників публічної влади.

- Поліцейське право: предмет і метод, функції та принципи поліцейського права; місце поліцейського права в системі адміністративного права; норми поліцейського права, об'єкти поліцейської охорони, суб'єкти поліцейської діяльності, методи поліцейської діяльності та форми поліцейської діяльності; наступність і перспективи розвитку поліцейського права; поліцейське право зарубіжних країн;

Спеціальне адміністративне право: публічне адміністрування у сфері забезпечення національної безпеки, публічне адміністрування у сфері оборони, публічне адміністрування у сфері економіки, публічне адміністрування у сфері охорони здоров'я, публічне адміністрування у сфері юстиції, публічне адміністрування фінансового сектору економіки, публічне адміністрування агропромислового комплексу, публічне адміністрування у сфері транспорту та зв'язку, публічне адміністрування в трудовій та соціальній сферах, публічне адміністрування у сфері промисловості, публічне адміністрування у справах сім'ї, молоді та спорту, публічне адміністрування в сфері освіти та науки, публічне адміністрування у сфері культури, публічне адміністрування у сфері внутрішніх справ, публічне адміністрування в сфері закордонних справ.

Адміністративний процес:

- Доктринальні засади адміністративно-процесуального права; поняття і джерела адміністративно-процесуального права; адміністративно-процесуальне право в системі галузей національного права; система адміністративно-процесуального права; завдання адміністративного процесу; зміст адміністративно-процесуальних гарантій; система принципів адміністративного процесу та їх нормативний зміст; предмет і методи адміністративно-процесуального права; норми адміністративно-процесуального права та їх тлумачення; адміністративно-процесуальні відносини та їх види.

- Наука адміністративно-процесуального права, її предмет і методи дослідження; завдання та напрями (школи) в науці адміністративно-процесуального права, їх окремі представники; єдність і системність науки адміністративно-процесуального права; зв'язок науки адміністративно-процесуального права з іншими науками; зарубіжна наука адміністративно-

процесуального права; перспективи розвитку адміністративно-процесуальної науки;

- Поняття суб'єктів адміністративного процесу; класифікація суб'єктів адміністративно-процесуального права; особливості адміністративно-процесуального статусу громадян; адміністративно-процесуальний статус окремих суб'єктів адміністративного процесу; учасники адміністративного процесу: їх права та обов'язки; система та юрисдикція адміністративних судів; докази та доказування в адміністративному процесі; види доказів.

- Проведення в адміністративному процесі: види проваджень в адміністративному процесі; поняття та види актів публічного адміністрування; поняття та сутність нормотворчого провадження; контрольно-наглядові провадження та їх зміст; дозвільні провадження; реєстраційні провадження; атестаційні провадження; провадження щодо розгляду звернень громадян; провадження у справах про адміністративні правопорушення;

- Завдання та принципи адміністративного судочинства; адміністративний позов і вимоги до нього; способи судового захисту, загальне та спрощене позовне провадження.

Фінансове право:

- Предмет, метод і система фінансового права; методологія науки фінансового права; публічні фонди в Україні; система фінансового законодавства; фінансово-правові норми та фінансово-правові відносини; суб'єкти фінансового права; фінансова діяльність інститутів публічної влади; правове регулювання фінансового контролю; бюджетне право; правове регулювання доходів публічних фондів; правове регулювання податкової системи; правові засади публічних видатків і бюджетного фінансування; правове регулювання фінансової діяльності публічних фондів; правові засади валютного регулювання та валютного контролю; Запобігання, виявлення і припинення правопорушень в фінансовій сфері; відповідальність за скоєння правопорушень в фінансовій сфері; відновлення порушених прав і свобод в фінансовій сфері; правові механізми демократичного контролю за додержанням законодавства в фінансовій сфері; фінансове право зарубіжних країн.

2.8. Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право

Досліджує кримінально-правові та кримінально-виконавчі відносини; норми кримінального та кримінально-виконавчого права, що їх регулюють; кримінальний і кримінально-виконавчий закони; злочин, кримінальну відповідальність і покарання; злочинність і віктимізацію, їх детермінанти та заходи запобігання; жертв злочину та особистість злочинця, а також наукознавчі проблеми наук, що віднесені до цієї спеціальності.

Кримінальне право:

- Політика у сфері боротьби зі злочинністю; місце кримінально-правової політики у структурі політики у сфері боротьби зі злочинністю; предмет науки

кримінального права та методи дослідження кримінально-правових явищ; ефективність науки кримінального права; наступність і перспективи розвитку науки кримінального права; напрями (школи) в науці кримінального права, їх окремі представники; єдність і системність науки кримінального права; сучасна кримінально-правова доктрина, тенденції розвитку науки кримінального права; взаємозв'язок цієї науки із філософією та іншими науками; зарубіжна наука кримінального права.

- Вчення про кримінальне право: соціальне призначення кримінального права; генеза кримінального права, тенденції та прогнозування його подальшого розвитку; вплив конституції, галузей публічного та приватного права, політичних, релігійних і моральних норм на кримінальне право; можливості кримінального права у сфері протидії злочинності та його вплив на стан сучасної злочинності; права і свободи людини і громадянина та кримінальне право; кримінальне право та кримінально-правова політика; інструментальне значення кримінального права; кримінальне право в системі національного права; предмет і метод кримінального права як галузі публічного права; система кримінального права; принципи кримінального права; джерела кримінального права; кримінально-правова норма, її поняття, види та структура.

- Вчення про кримінальний закон: поняття та призначення кримінального закону, його соціальна та кримінологічна обумовленість; системність і якість кримінального закону, закономірності і тенденції його розвитку й удосконалення; ; кодифікація кримінального законодавства; застосування кримінального закону та його ефективність; межі чинності та дії кримінального закону; термінологія кримінального закону; тлумачення кримінального закону; місце кримінального закону в системі національного законодавства.

- Вчення про злочин: визначення злочину та відмежування його від незлочинної поведінки; межі криміналізації та декриміналізації; підстава кримінальної відповідальності та її диференціація; склад злочину, його окремі елементи й ознаки; проблема потерпілого від злочину; проблема суб'єкта злочину; стадії вчинення злочину; закінчений і незакінчений злочин; співучасть у злочині; множинність злочинів; обставини, що виключають злочинність діяння.

- Вчення про покарання: покарання та його мета; система та види покарань; караність злочинів; інші кримінально-правові наслідки вчинення злочину; еволюція кримінальних покарань; проблеми призначення покарання; ефективність застосування покарання; судимість.

- Вчення про альтернативні засоби реагування на злочин: звільнення від кримінальної відповідальності та від покарання; альтернативні кримінально-правові засоби реагування на злочин; примусові заходи медичного та виховного характеру; особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

- Вчення про кримінальну відповідальність за окремі види та групи злочинів: кримінальне право та "нова злочинність" (організована, транснаціональна, терористична, комп'ютерна; злочинність у сфері господарської діяльності, засобів масової комунікації, довкілля, технологічної безпеки, незаконного обігу зброї та наркотичних засобів, "відмивання грошей"; злочини проти миру та безпеки людства тощо); новостворені кримінально-правові проблеми на тлі російської агресії; кримінально-правова характеристика окремих видів злочинів; злочини проти основ національної та громадської безпеки; кваліфікація злочинів; значення судової практики для визначення кримінальної відповідальності за окремі види злочинів.

- Вчення про співвідношення кримінального законодавства України із зарубіжним кримінальним законодавством: національне кримінальне законодавство та сучасні процеси європеїзації та глобалізації; можливості та умови уніфікації, реценції, адаптації та гармонізації кримінального законодавства України із кримінальним законодавством Європейського Союзу та іншим регіональним законодавством; імплементація положень міжнародних договорів до національного кримінального законодавства; компаративістські дослідження в науці кримінального права.

Кримінологія:

- Предмет кримінології; кримінологічна (профілактична) політики в системі політики у сфері боротьби зі злочинністю; історія розвитку кримінології; розвиток кримінологічної науки в Україні; сучасна кримінологічна наука, проблеми її розвитку; функції кримінологічної науки; методологія, методики та техніка кримінологічних досліджень; кримінологічна інформація; проблеми комп'ютеризації та стандартизації кримінологічних досліджень; порівняльна кримінологія; міжнародне співробітництво у сфері кримінологічної науки.

- Злочини як соціальне явище; злочинність; теоретичні уявлення про злочинність: історичний екскурс, сучасний погляд, порівняльний огляд зарубіжних теорій; стан, тенденції та закономірності злочинності в Україні; регіональні (територіальні) особливості злочинності в Україні; кримінологічна характеристика та структуризація злочинності; кримінологічний аналіз злочинності; види кримінологічного аналізу: операційний та стратегічний; аналіз та оцінювання загроз і ризиків злочинності; соціологія злочинності; злочинність у різних народів; засади державного та громадського контролю за злочинністю.

- Причини та умови злочинності; сучасна теорія причин і умов (чинників, детермінант) злочинності; чинники (економічні, соціальні, моральні, психологічні та інші) впливу на злочинність; детермінація окремих видів злочинів; кримінологічна ситуація; кримінальна субкультура; причини конкретного злочину. причини правомірної поведінки.

- Особистість злочинця та злочинна поведінка; криміналізація особистості; типологія особистості злочинця; механізм і прогнозування індивідуальної

злочинної поведінки; вплив соціальних та особистих девіацій (алкоголізм, наркоманія, аномалії психіки тощо) на формування особистості злочинця; соціальне та біологічне в особистості злочинця; кримінологічна характеристика особистості злочинця загалом і за окремими видами злочинів.

- Кримінологічна віктимологія; її предмет, завдання та функції; жертва злочину в теорії кримінологічної віктимології; детермінація віктимної поведінки; механізм індивідуальної віктимної поведінки; віктимна ситуація; віктимологічна профілактика та поводження з потерпілими.

- Запобігання злочинності та її основні стратегії, кримінологічна політика держави; загальносоціальне та спеціально-кримінологічне запобігання злочинам; кримінологічне планування запобігання злочинності; запобігання організованим, професійним, рецидивним та іншим видам злочинності; нормативно-правове забезпечення запобігання злочинності; міжнародне співробітництво у сфері запобігання окремим видам злочинності.

- Організована, професійна, рецидивна та насильницька злочинність; злочинність неповнолітніх, молоді, жінок, військовослужбовців і інших категорій осіб; політична злочинність; тероризм; корупційна злочинність; злочинність у різних сферах господарства, управління, у сімейно-побутовій сфері; транснаціональна злочинність; торгівля людьми; нелегальна міграція та злочинність; злочинні посягання на авторські права тощо.

Кримінально-виконавче право:

- Наука кримінально-виконавчого права, її предмет і методи дослідження; завдання та напрями (школи) в науці кримінально-виконавчого права, їх окремі представники; єдність і системність науки кримінально-виконавчого права; зв'язок науки кримінально-виконавчого права з іншими науками; зарубіжна наука кримінально-виконавчого права.

- Кримінально виконавча політики в системі політики у сфері боротьби зі злочинністю; кримінально-виконавча політика і кримінально-виконавче право; предмет і метод, функції та принципи кримінально-виконавчого права; наявність і перспективи розвитку кримінально-виконавчого права.

- Кримінально-виконавче законодавство; мета та завдання кримінально-виконавчого законодавства та їх співвідношення з цілями покарання; сучасне кримінально-виконавче законодавство, еволюція його розвитку й удосконалення в умовах європеїзації й імплементації міжнародних договорів до національного законодавства.

- Державна політика у сфері виконання покарань; виконання покарання як стадія кримінальної відповідальності; проблема пробації; міжнародні стандарти поводження із засудженими та їх втілення у практику виконання покарань; виконання кримінальних покарань, не пов'язаних із позбавленням волі; особливості виконання покарань у вигляді арешту та тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; права людини і громадянина та практика виконання покарань; правовий статус засуджених.

- Кримінально-виконавча характеристика окремих видів покарань; особливості правового регулювання порядку виконання окремих видів покарань; особливості відбування покарання окремими категоріями засуджених; ефективність виконання покарань; прогресивна система виконання покарання; порядок звільнення від відбування покарання; проблеми соціальної реабілітації осіб, які відбули кримінальне покарання.

- Система установ і органів, що виконують покарання, та їх функції, призначення, завдання, види; сутність, зміст, організація та управління процесом виконання / відбування покарань; особливості діяльності окремих підрозділів державної кримінально-виконавчої служби; соціально-правове призначення, підстави та принципи утримання під вартою підозрюваних і обвинувачених у вчиненні злочину; застосування засобів безпеки; контроль за діяльністю органів і установ, що виконують покарання; участь громадськості в діяльності органів і установ, що виконують покарання. Проблема душпастирської опіки у сфері пенітенціарної діяльності.

- Кримінально-виконавче законодавство зарубіжних країн, європейський пенітенціарний досвід у сфері забезпечення прав засуджених; порівняльні дослідження в галузі кримінально-виконавчого права.

2.9. Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Досліджує кримінально-процесуальні відносини та кримінально-процесуальну діяльність і їх зміст; кримінальне процесуальне право та законодавство; закономірності збирання, дослідження, оцінки та використання доказів; методи та засоби розслідування, судового розгляду та запобігання злочинів; використання спеціальних знань у кримінальному провадженні та проведення експертних досліджень.

Кримінальний процес:

- Суспільно-політичне призначення кримінального процесуального права; кримінально-процесуальні функції, їх система та класифікація; моральні основи кримінально-процесуальної діяльності; джерела кримінального процесуального права; кримінальне процесуальне право в системі галузей національного права; завдання кримінального провадження; зміст процесуальних гарантій; засади кримінального провадження та їх нормативний зміст; урахування практики Європейського суду з прав людини при застосуванні процесуального законодавства.

- Поняття кримінального процесуального права та законодавства; предмет і методи кримінального процесуального права; норми кримінального процесуального права та їх тлумачення; межі дії кримінального процесуального закону.

- Предмет і метод науки кримінального процесу; перспективи розвитку кримінально-процесуальної науки; кримінальний процес і правосуддя; співвідношення кримінального процесу з іншими юридичними науками.

- Поняття учасників кримінального провадження та учасників судового провадження; докази та доказування в кримінальному процесі; види доказів та джерел доказів.

- Стадії кримінального процесу; досудове розслідування; слідчі (розшукові) дії; повідомлення про підозру; заходи забезпечення кримінального провадження; запобіжні заходи; зупинення та відновлення досудового розслідування; закінчення досудового розслідування; особливості досудового розслідування кримінальних проступків; підготовче провадження; судовий розгляд; судові рішення в кримінальному процесі; особливі порядки провадження в суді першої інстанції; провадження в суді присяжних.

- Судове провадження з перегляду судових рішень; провадження в апеляційній і касаційній інстанціях; провадження за нововиявленими або виключними обставинами; особливі порядки кримінального провадження: кримінальне провадження на підставі угод; кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення; кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб; кримінальне провадження щодо неповнолітніх; підстави та процесуальний порядок застосування примусових заходів виховного та медичного характеру; кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю; кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи речовому судні, що перебуває за межами України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні; відновлення втрачених матеріалів; виконання судових рішень.

- Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження; співвідношення національного кримінального процесуального законодавства та зарубіжного; міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій; проблеми імплементації міжнародних договорів до національного законодавства; проблеми захисту прав людини в кримінальному провадженні; видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція); кримінальне провадження у порядку перейняття; визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб.

Криміналістика:

- Предмет, об'єкти та система криміналістики; закономірності, що вивчає наука; принципи та закони розвитку криміналістики, методологія та система методів криміналістики, її природа та місце в системі наукового знання; наукові основи криміналістичної ідентифікації, діагностики та прогнозування; поняття та зміст окремих криміналістичних теорій і вчень; тенденції розвитку криміналістичних знань; використання спеціальних знань; історія криміналістики; використання міжнародного досвіду для вирішення завдань криміналістики.

- Концептуальні засади криміналістичної техніки; правові підстави застосування науково-технічних засобів у боротьбі зі злочинністю; використання сучасних інформаційних технологій у правозастосовній діяльності; галузі криміналістичної техніки та їх зміст; науково-технічне забезпечення кримінального провадження; форми, методи та засоби виявлення, фіксації, вилучення, дослідження, оцінки доказової інформації.

- Концептуальні засади криміналістичної тактики; предмет і структура криміналістичної тактики; криміналістичні версії, слідчі ситуації, організація та планування розслідування; використання тактико-криміналістичних засобів; тактичний прийом як елемент криміналістичної тактики; тактичні комбінації (системи прийомів) і тактичні операції; тактичне рішення і тактичний ризик; ситуаційна обумовленість тактичних прийомів; тактика процесуальних дій.

- Концептуальні засади криміналістичної методики; структура, класифікація та види окремих криміналістичних методик; принципи формування видових і міжвидових окремих криміналістичних методик; проблема створення методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень; міжнародне співробітництво під час розслідування кримінальних правопорушень.

Судова експертиза:

- Концептуальні засади судово-експертної діяльності; загальна теорія судової експертизи; судово-експертна діяльність і сучасні можливості судових експертиз; експертне забезпечення правосуддя; нормативно-правове регулювання судово-експертної діяльності; науково-методичне та інформаційне забезпечення судово-експертної діяльності; суб'єкти судово-експертної діяльності; правовий статус судового експерта; розробка нових напрямів судово-експертних досліджень; міжнародне співробітництво у сфері судово-експертної діяльності.

- Види судових експертиз і їх класифікація; залучення експерта та проведення судової експертизи у кримінальному провадженні; завдання судових експертиз під час розслідування і судового розгляду приміщальних правопорушень; висновок експерта та його оцінка.

- Судово-експертні методи, методики і технології; акредитація та реєстрація експертних методик; сертифікація (атестація) судових експертів та стандартизація судово-експертних установ та судових експертиз.

Оперативно-розшукова діяльність:

- Наука оперативно-розшукової діяльності, її предмет і методи дослідження; стан і перспективи розвитку; взаємозв'язок науки оперативно-розшукової діяльності з іншими науками.

- Державна політика в галузі здійснення оперативно-розшукової діяльності; законодавство, що регламентує оперативно-розшукову діяльність; удосконалення чинного оперативно-розшукового законодавства; правова основа здійснення негласної діяльності суб'єктами оперативно-розшукової

діяльності, застосування ними оперативних і оперативно-технічних засобів у протидії зі злочинністю; правові підстави обмеження конституційних прав і основоположних свобод людини і громадянина, недоторканості житла, таємниці листування, телефонних розмов і інших прав і свобод; правові й інші гарантії захисту прав і свобод особи, щодо якої здійснюється оперативно-розшукова діяльність; взаємозв'язок оперативно-розшукової діяльності з іншими формами державної правоохоронної діяльності.

- Організація і тактика роботи з негласними співробітниками; дотримання конфіденційності при отриманні оперативної інформації, проблеми її реалізації в кримінальному судочинстві; конспірація оперативно-розшукових заходів, легендування оперативних комбінацій із врахуванням оперативної обстановки та ситуації.

- Негласна робота відповідно до завдань, функцій і компетенції оперативних підрозділів, напрямів правоохоронної діяльності; правовий порядок і тактика проникнення негласних працівників у злочинне середовище; застосування інститутів звільнення негласних працівників від відповідальності за вчинення певних злочинів, а також виключення їх кримінальної відповідальності згідно з обставинами, що виключають злочинність діяння.

- Правовий порядок провадження оперативних розробок осіб, підозрюваних у підготовці чи вчиненні злочину; пошук і документування діяльності осіб, які вчиняють злочини, розшук осіб, що переховуються від органів розслідування, суду або ухиляються від відбуття кримінального покарання, розшук безвісти пропалих громадян; оперативна розробка осіб, відносно яких розслідується кримінальне провадження.

- Реалізація негласно отриманої інформації в кримінальному судочинстві; форми; принципи і підстави взаємодії слідчого, прокуратури і суду з оперативними підрозділами; інформаційне забезпечення оперативних розробок; використання спеціальних автоматизованих банків даних оперативно-розшукового призначення.

- Оперативно-розшукова діяльність підрозділів Національної поліції України та інших правоохоронних органів щодо боротьби з корупцією й організованою злочинністю; тактика запобігання та розкриття бандитизму, терористичних актів, вбивств на замовлення, нелегальної торгівлі зброєю й інших тяжких злочинів; правові й організаційні основи залучення до співробітництва учасників організованих злочинних угруповань; взаємодія оперативних підрозділів Національної поліції України з державними органами, що мають контрольні повноваження.

- Правові підстави, порядок обліку та використання негласної інформації про події, факти й осіб, які беруть участь в організованій злочинній діяльності; проблеми використання спеціальних технічних засобів у боротьбі з організованою злочинністю, кіберзлочинністю та наркозлочинністю.

- Наукове та практичне вирішення завдань взаємодії оперативних підрозділів з Інтерполом; взаємодія з міжнародними правоохоронними

органами й організаціями при розшуку викраденого автотранспорту, боротьби з торгівлею лодьми, відмиванням "брудних" грошей, фальшуванням іноземної валюти; вдосконалення правових підстав і механізму виконання оперативно-розшукових завдань на міжнародному рівні діяльності оперативних підрозділів.

- Прокурорський нагляд за дотриманням законності заведення, провадження та закриття оперативно-розшукових справ; межі прокурорського нагляду за законністю роботи з негласними співробітниками, тактикою їх вводу в оперативну розробку та виводу з неї; форми участі прокурора при проведенні оперативних закупок, контрольованих поставок, виняткових і тимчасових заходів, що можуть порушувати права та свободи людини, їх конституційні гарантії; режим таємності та конспірації при взаємодії з судом і прокурором.

2.10. Судоустрій; прокуратура та адвокатура

Дослідження наукових основ судового права й теорії судової влади. Розкриття правової природи судової влади, проблем розвитку законодавства щодо завдань і структури судової системи, правового статусу суддів і органів, що складають інфраструктуру судової влади, правового статусу прокуратури та прокурорів, органів внутрішніх справ, Служби безпеки України, Управління державної охорони, органів охорони державного кордону, податкової міліції (поліції), їх службових осіб, а також адвокатури та інших правозахисних об'єднань.

Судоустрій; прокуратура та адвокатура:

- Проблеми наукових досліджень у сферах організації та функціонування судової влади, адвокатури, прокуратури й інших правоохоронних органів і правозахисних об'єднань.

- Природа, ознаки, функції судової влади в Україні. Місце судів у державному механізмі, їх взаємозв'язок з іншими гілками й органами державної влади. Конституційні засади судоустрою та судочинства.

- Система та структура судів загальної юрисдикції, компетенція судів. Правовий статус місцевих, апеляційних судів, вищих спеціалізованих судів і Верховного Суду України. Шляхи вдосконалення судової системи (системи судоустрою) України в межах судово-правової реформи, забезпечення доступності правосуддя. Розвиток спеціалізації судів та суддів.

- Засоби удосконалення статусу суддів, добору кадрів на суддівські посади, зміцнення гарантій незалежності суддів і посилення їх відповідальності за додержання прав учасників судового розгляду й інтересів держави та суспільства. Організація підготовки професійних суддів.

- Правовий статус органів, що складають інфраструктуру судової влади.

- Шляхи удосконалення правового статусу Вищої ради правосуддя, кваліфікаційних комісій суддів, органів суддівського самоврядування,

врядування та судового адміністрування й організаційного забезпечення діяльності судів.

- Роль суддівського самоврядування та його органів у регулюванні діяльності судів і захисті професійних прав суддів.

- Засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні, правозахисні інституції України та інших держав. Правові основи незалежності адвокатури України. Роль, завдання та проблеми удосконалення правового регулювання організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні. Засади, завдання та організаційні форми адвокатського самоврядування.

- Виключне представництво адвокатами інших осіб у судах, а також захист від кримінального обвинувачення. Винятки щодо виключного представництва у судах. Особливості надання професійної правничої (правової) допомоги адвокатами у різних видах судових процесів та проваджень. Багатоаспектність за змістом, обсягом та формами надання адвокатами професійної правничої (правової) допомоги клієнтам. Адвокатська таємниця та інші гарантії адвокатської діяльності (національний та міжнародні аспекти). Право на ефективну професійну правничу (правову) допомогу в контексті практики Європейського суду з прав людини. Правові основи надання адвокатом безоплатної вторинної правової допомоги.

- Місце прокуратури в державному механізмі, проблеми удосконалення її функцій і повноважень.

- Правові проблеми організації й управління в діяльності органів прокуратури, демократизації внутрішньослужбових відносин у прокуратурі.

- Правовий статус прокурорів, Генерального прокурора України та його заступників і проблеми його удосконалення на конституційному та законодавчому рівнях.

- Шляхи удосконалення правових та інших гарантій незалежного виконання прокурорами їхніх обов'язків.

- Роль, завдання та проблеми удосконалення правового регулювання діяльності адвокатури України. Форми організації діяльності адвокатури, адвокатське самоврядування.

- Форми участі адвокатів у наданні правової допомоги населенню. Участь адвокатів у різних видах судового процесу.

- Проблеми правового регулювання та підвищення ефективності правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ, Служби безпеки України, податкової міліції, Управління державної охорони, органів охорони державного кордону.

- Правовий статус громадських правозахисних об'єднань, громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону, приватних детективних і охоронних структур.

- Шляхи підвищення рівня професійної етики суддів, адвокатів і співробітників правоохоронних органів.

- Порівняльний аналіз законодавства про судоустрій, прокуратуру й інші правоохоронні органи та правозахисні інституції України й інших держав.

- Проблеми розвитку цих інститутів у світлі євро інтеграційних прагнень України.

2.11. Міжнародно-правовий

Регулює міжнародні відносини з метою забезпечення миру, прав людини і міжнародного співробітництва, а також рішення і правові засоби їх застосування, прийняті його суб'єктами для реалізації спільних інтересів. Регулює відносини між державами, міжнародними організаціями та іншими суб'єктами міжнародного права. Функціонує на універсальному, регіональному і партикулярному рівнях.

- Природа та розвиток міжнародного права. Поняття міжнародного права. Аналогія міжнародного права з внутрішньодержавним правом як сутність усіх дискусій про його природу. Соціологічні засади міжнародного права. Співвідношення міжнародного права та інших регуляторних систем міжнародних відносин: політики, дипломатії, ідеології, моралі, релігії. Доктрина суверенітету в процесі еволюційного розвитку. Зобов'язальна сила міжнародного права. Концепція міжнародного співтовариства в міжнародному праві та її розвиток. Право і політика в міжнародному співтоваристві. Роль сили. Міжнародна система та міжнародний правопорядок. Еволюція міжнародного права під впливом глобалізації міжнародних відносин. Система та структура міжнародного права. Сучасні теорії та тлумачення міжнародного права. Міжнародно-правова думка в Україні та її розвиток.

- Історичний розвиток міжнародного права і його науки. Міжнародне право в епоху Стародавнього світу. Міжнародне право часів Середньовіччя. Формування класичного міжнародного права з часів Вестфальського миру. Засновники сучасного міжнародного права. Позитивізм і натуралізм. Подальший розвиток міжнародного права з періоду Французької революції до Першої світової війни. Перетворення європейського міжнародного права на загальне міжнародне право. Заснування Ліги Націй. Міжнародне право між двома Світовими війнами. Сучасне міжнародне право і заснування Організації Об'єднаних Націй. Міжнародне право в умовах «Холодної війни». Деколонізація та виникнення нових незалежних держав. Тенденції розвитку міжнародного права після закінчення «Холодної війни». Вхід України як незалежної правової, соціальної держави у світовий та європейський правовий простори.

- Основні принципи міжнародного права. Характерні риси основних принципів міжнародного права. Суверенна рівність держав. Невтручання у внутрішні справи. Рівноправ'я та самовизначення народів. Незастосування сили або загрози силою. Мирне врегулювання спорів. Територіальна цілісність. Непорушність кордонів. Повага до прав людини і основних свобод.

Співробітництво держав. Добросовісне виконання міжнародно-правових зобов'язань. Тісний зв'язок між основними принципами та необхідність їх координації.

- Джерела міжнародного права. Міжнародні договори. Міжнародне звичаєве право. Загальні принципи права. Судові рішення. Доктрини найбільш кваліфікованих спеціалістів з публічного права різних націй. Акти міжнародних організацій. Інші джерела міжнародного права. Норми *jus cogens*. Кодифікація та прогресивний розвиток міжнародного права.

- Суб'єкти міжнародного права. Міжнародна правосуб'єктність в історичному розвитку. Держави як первинні суб'єкти та їх визнання. Причини виникнення нових суб'єктів міжнародного права. Правонаступництво у міжнародному праві. Міжнародні організації. Державоподібні утворення. Національні визвольні рухи та право народів на самовизначення. Індивіди. Проблема визнання міжнародної правосуб'єктності транснаціональних корпорацій. Міжнародна правосуб'єктність України та її розвиток.

- Взаємодія міжнародного права з внутрішньодержавним правом. Зв'язок міжнародного права з внутрішньодержавним правом. Міжнародні норми про імплементацію міжнародного права у внутрішньоправових сферах. Техніка імплементації норм міжнародного права та тенденції її розвитку в правових системах держав. Практика України й інших держав. Специфіка застосування загальних норм міжнародного права у внутрішньодержавному праві.

- Територія в міжнародному праві. Концепція території в міжнародному праві. Територіальний суверенітет. Договори про кордони й арбітражні рішення щодо кордонів. Територіальна цілісність, самовизначення та територіальні вимоги. Доктрина *uti possidetis*. Прикордонні річки і міжнародні водотоки. «Загальна спадщина людства». Полярні регіони. Міжнародна оренда та сервітути.

- Населення в міжнародному праві. Питання громадянства в міжнародному праві. Принцип ефективного громадянства. Статус іноземців, осіб без громадянства, осіб з множинним громадянством в міжнародному праві. Правовий статус біженців, вимушених переселенців та переміщених осіб в міжнародному праві. Право притулку.

- Юрисдикція в міжнародному праві. Принцип внутрішньої юрисдикції. Законодавча, виконавча та судова юрисдикція. Цивільна юрисдикція. Кримінальна юрисдикція. Злочини проти міжнародного права (міжнародні злочини). Геноцид, злочини проти людяності. Военні злочини і злочини агресії. Злочини міжнародного характеру. Договори, що забезпечують юрисдикцію. Видача злочинців (екстрадиція). Екстериторіальна юрисдикція. Імунітет від юрисдикції. Доктрини абсолютного і функціонального імунітету. Відмова від імунітету.

- Право міжнародної відповідальності. Поняття юридичної відповідальності та концепція міжнародно-правової відповідальності. Етапи становлення права міжнародної відповідальності та його кодифікація. Поняття

права міжнародної відповідальності. Суб'єкти права міжнародної відповідальності. Міжнародно-правові відносини відповідальності. Відповідальність держав за міжнародно-протиправне діяння та його елементи. Кваліфікація діяння як міжнародно-протиправного. Кваліфікація поведінки суб'єкта. Порухення міжнародного зобов'язання. Відповідальність одного суб'єкта у зв'язку з діянням іншого. Обставини, що виключають міжнародну протиправність. Юридичні наслідки міжнародно-протиправного діяння. Недопустимість посилення на внутрішньодержавне право. Відповідальність держави за дії третіх осіб. Міжнародно-правова відповідальність держави за наслідки дій, не заборонених міжнародним правом. Відшкодування шкоди. Серйозні порушення зобов'язань, що випливають з імперативних норм загального міжнародного права (*jus cogens*). Абсолютна (об'єктивна) відповідальність. Відповідальність міжнародних організацій. Відповідальність індивідів за вчинення міжнародних злочинів. Імплементация міжнародної відповідальності. Притягнення до відповідальності. Контрзаходи та санкції.

- Галузі міжнародного права. Право міжнародних договорів. Право зовнішніх зносин (дипломатичне право, консульське право та право спеціальних місій). Право міжнародної безпеки. Право міжнародних організацій або міжнародне інституційне право. Право Європейського Союзу. Міжнародне право прав людини. Міжнародне гуманітарне право. Міжнародне кримінальне право. Міжнародне морське право. Міжнародне повітряне право. Міжнародне космічне право. Міжнародне енергетичне і атомне право. Міжнародне право навколишнього середовища. Міжнародне економічне право. Міжнародне трудове право. Міжнародне право охорони культурних цінностей. Право мирного вирішення міжнародних спорів. Міжнародне процесуальне право. Новітні комплекси міжнародного права в процесі становлення: міжнародне інформаційне право, міжнародне спортивне право, міжнародне медичне право, тощо.

- Міжнародне право у ХХІ столітті. Дослідження теоретичних і практичних проблем, що стосуються створення парадигми нового світового порядку та місця в ньому міжнародного права.

2.12. Інформаційне право; право інтелектуальної власності

Досліджує суспільні відносини та розв'язує правові проблеми у сфері обігу інформаційних ресурсів, розробки і застосування інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки, надання послуг і виконання робіт за напрямками інформаційної діяльності людини, суспільства, держави та міжнародної спільноти; а також досліджують права, що відносяться до інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній та художній сферах, правову охорону у сфері інтелектуальної власності, охорону і захист прав інтелектуальної власності в їх матеріальному та процесуальному змісті, наукознавчі проблеми права інтелектуальної власності.

Інформаційне право:

- Суспільні відносини в інформаційній сфері як об'єкт права; предмет та методи дослідження правових явищ в інформаційній сфері; генеза досліджень, історія, наукові школи, тенденції і закономірності становлення правової науки в інформаційній сфері; зв'язок інформаційно-правових досліджень (інформаційного права та правової інформатики) з філософськими, соціологічними, економічними, технічними та іншими галузями науки.

- Закономірності та правові основи формування і розвитку інформаційного суспільства, національного і глобального інформаційного простору, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, законних інтересів суспільства і держави в інформаційній сфері; інформаційні права і свободи.

- Предмет, методи, система, функції, принципи, джерела, понятійно-категоріальний апарат, об'єкти та суб'єкти інформаційного права; інформаційне право в системі національного права; доктрина інформаційного права; проблеми та пріоритети розвитку інформаційного права.

- Правові основи розробки і реалізації державної інформаційної політики та державної політики з питань інформаційної безпеки; державне регулювання інформаційних відносин та управління в інформаційній сфері; методи, принципи, форми, об'єкти та суб'єкти державного управління в інформаційній сфері.

- Правове забезпечення за функціональними напрямками інформаційної діяльності: адміністративні послуги і доступ до публічної інформації; телекомунікації, зв'язок, інформатизація; засоби масової інформації, глобальні інформаційні системи і мережі, реклама; видавничча, бібліотечна, архівна і музейна справи; державна статистика, документообіг; інформаційної діяльності у сфері освіти і науки, культури і мистецтв та охорони здоров'я, в економічній, фінансовій, банківській та інших сферах.

- Правові засади інформаційної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, органів охорони правопорядку і правосуддя, військових формувань, підприємств, закладів, установ та організацій різних форм власності, неурядових організацій та інших інститутів громадянського суспільства.

- Інформаційне законодавство, проблеми, пріоритети, напрями і науково-методичне забезпечення розвитку інформаційного законодавства; ефективність правового забезпечення інформаційної сфери.

- Правовий режим інформації, інформаційних ресурсів, продукції і послуг, інформаційних технологій, систем і мереж, інформаційної інфраструктури та регулювання доступу до них; право приватності та власності в інформаційній сфері.

- Основи правової інформатики та соціально-правового моделювання, правової інформатизації, розвитку електронного державного управління, електронного парламенту та електронного урядування; інформаційні системи.

бази даних і реєстри в галузі держави і права; національна система правової інформації.

- Правове забезпечення розвитку вітчизняної індустрії високотехнологічної інформаційної продукції, розробки і впровадження новітніх інформаційних технологій, програмної та іншої інформаційної продукції і послуг; формування національних інформаційних ресурсів та інформаційної інфраструктури.

- Правові засади розвитку національних засобів масової інформації, захисту прав і свобод професійної діяльності журналістів, запобігання інформаційній експансії та монополізації національного інформаційного простору, утвердження в національному інформаційному просторі духовних, культурних і моральних цінностей народу України.

- Правові основи інформаційної безпеки та кібернетичної безпеки, як її складової, організації та діяльності суб'єктів забезпечення інформаційної та кібербезпеки; запобігання, виявлення і припинення загроз інформаційній та кібернетичній безпеці; протидія інформаційній агресії, посяганням на державний суверенітет, конституційний лад і територіальну цілісність України з використанням інформаційної сфери, негативним наслідком застосування інформаційних технологій та інформаційним впливам на шкоду людськості, суспільству і державі.

- Правова охорона і захист персональних даних; охорона державної таємниці та інших відомостей з обмеженим доступом; правова охорона конфіденційної інформації; правові та організаційні засади технічного захисту інформації.

- Правові проблеми використання і розвитку штучного інтелекту, робототехніки, технологій Інтернету речей, криптовалют, блокчейн, розподілених реєстрів, «хмарних» технологій, «великих даних», електронних комунікацій та соціальних мереж; правове регулювання електронної комерції, електронних платіжних систем, використання радіочастотного ресурсу.

- Запобігання, виявлення і припинення правопорушень в інформаційній сфері; юридична відповідальність в інформаційній сфері; відновлення порушених прав і свобод в інформаційній сфері; правові механізми демократичного контролю за додержанням законодавства в інформаційній сфері.

- Інформаційне право зарубіжних країн, порівняльне законодавство в інформаційній сфері; проблеми гармонізації та імплементації норм правових актів Європейського Союзу та міжнародного права в інформаційне законодавство України; правові засади міжнародного співробітництва, міжнародної безпеки та правопорядку в інформаційній сфері.

Право інтелектуальної власності:

- Предмет науки права інтелектуальної власності та методи дослідження правових явищ у сфері інтелектуальної власності; ефективність науки права

інтелектуальної власності; генеза науки права інтелектуальної власності; напрями (школи) і теорії в науці права інтелектуальної власності; єдність і системність науки права інтелектуальної власності; сучасна доктрина права інтелектуальної власності, тенденції (закономірності) розвитку науки права інтелектуальної власності; взаємозв'язок науки права інтелектуальної власності з історією, економікою, філософією та іншими науками; зарубіжна наука права інтелектуальної власності.

- Генеза, тенденції та прогнозування подальшого розвитку права інтелектуальної власності; взаємозв'язок права інтелектуальної власності з іншими галузями права; вплив політичних, соціальних, етичних, моральних норм на право інтелектуальної власності; права людини на результати інтелектуальної, творчої діяльності; гармонізація прав людини і прав інтелектуальної власності; правова культура у сфері інтелектуальної власності; гарантії реалізації прав інтелектуальної власності.

- Предмет, метод, система, функції, принципи права інтелектуальної власності; джерела права інтелектуальної власності; об'єкти права інтелектуальної власності; суб'єкти права інтелектуальної власності; сфера дії права інтелектуальної власності; право інтелектуальної власності в системі національного права.

- Державне регулювання та управління у сфері інтелектуальної власності; методи, принципи та форми державного регулювання та управління інтелектуальною власністю; система суб'єктів державного регулювання та управління у сфері інтелектуальної власності; національна система охорони інтелектуальної власності та її складові.

- Правовідносини у сфері інтелектуальної власності; об'єкти, суб'єкти та зміст правовідносин у сфері інтелектуальної власності; виникнення, зміна та припинення правовідносин у сфері інтелектуальної власності; майнові та немайнові права інтелектуальної власності як зміст правовідносин у сфері інтелектуальної власності; обмеження і строки чинності прав інтелектуальної власності; реалізація суб'єктивних прав, обов'язків та інтересів у сфері інтелектуальної власності; особливості правового режиму службових об'єктів права інтелектуальної власності.

- Авторське право; джерела авторського права; об'єкти та суб'єкти авторського права; зміст правовідносин у сфері авторського права; особисті немайнові і майнові права автора; підстави та умови набуття прав на об'єкти авторського права і суміжних прав; суміжні права; об'єкти та суб'єкти суміжних прав; зміст правовідносин у сфері суміжних прав; обмеження, строки чинності авторських та суміжних прав; суспільне надбання.

- Право промислової власності; об'єкти та суб'єкти права промислової власності; зміст правовідносин у сфері промислової власності; підстави, умови та процедура набуття прав на об'єкти промислової власності. Патентне право; суб'єкти та об'єкти патентних прав; умови патентоздатності; види та строки дії патентів; обсяг правової охорони, що надається патентом; процедура

патентування; зміст патентних прав; реалізація та захист патентних прав. Право на засоби індивідуалізації; правова охорона комерційних (фірмових) найменувань; право інтелектуальної власності на торговельні марки (знаки для товарів і послуг); правова охорона географічних зазначень.

- Правова охорона нетрадиційних (інших) об'єктів інтелектуальної власності; наукові відкриття як об'єкт права інтелектуальної власності; право інтелектуальної власності на раціоналізаторські пропозиції; право інтелектуальної власності на компоновання (топографії) інтегральних мікросхем; правова охорона комерційної таємниці. Право інтелектуальної власності на селекційні досягнення у рослинництві й тваринництві, об'єкти біотехнологій; підстави, умови та процедури набуття прав інтелектуальної власності на селекційні досягнення у рослинництві й тваринництві, об'єкти біотехнологій. Правова охорона об'єктів інтелектуальної власності в сфері медицини та фармації.

- Проблеми запровадження охорони прав інтелектуальної власності на генетичні ресурси, традиційні знання та фольклор.

- Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності; договори у сфері інтелектуальної власності; права інтелектуальної власності у сфері науково-технічної діяльності; правовий режим об'єктів інтелектуальної власності, створених за договорами про науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.

- Права інтелектуальної власності в інноваційній діяльності; реалізація прав інтелектуальної власності в інноваційному процесі; договори щодо трансферу технологій; правове регулювання ціноутворення на об'єкти інтелектуальної власності. Правові засади комерціалізації результатів інтелектуальної, творчої діяльності. Розпорядження об'єктами інтелектуальної власності, створеними за бюджетні кошти; правове регулювання операцій з нематеріальними активами; правові засади інвентаризації, оподаткування, оцінки об'єктів права інтелектуальної власності.

- Захист прав інтелектуальної власності, його зміст, форми та способи; юрисдикційні та неюрисдикційні форми захисту прав інтелектуальної власності; захист прав інтелектуальної власності в адміністративному та судовому порядку; судочинство у сфері інтелектуальної власності; процесуальні форми захисту прав інтелектуальної власності; судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності; захист прав інтелектуальної власності за умови застосування інтернет-технологій; захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні; правові засади забезпечення національної безпеки та оборони щодо створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності, розпорядження правами на них; правові засади забезпечення біобезпеки у сфері інтелектуальної власності.

- Порушення прав інтелектуальної власності; відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності; види юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності.

- Недобросовісна конкуренція у сфері інтелектуальної власності; неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання; створення перешкод суб'єктам господарювання та досягнення неправомірних переваг у конкуренції; захист комерційної таємниці у сфері недобросовісної конкуренції; юридична відповідальність за недобросовісну конкуренцію; правові засади захисту від недобросовісної конкуренції; адміністративний та судовий порядок захисту прав інтелектуальної власності від недобросовісної конкуренції.

- Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності; міжнародна система охорони та захисту прав інтелектуальної власності; право інтелектуальної власності зарубіжних країн; порівняльне право інтелектуальної власності; проблеми гармонізації права інтелектуальної власності у процесі європейської інтеграції; міжнародний захист прав інтелектуальної власності.

2.13. Право національної безпеки; військове право

Досліджують суспільні відносини у сфері національної безпеки і оборони, як однієї з основних функцій держави; правові основи захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканості кордонів України, правового забезпечення державної і воєнної безпеки та безпеки державного кордону; проблеми законодавства і права у сфері національної, колективної та міжнародної безпеки; систему і державно-правові механізми забезпечення національної безпеки і оборони України; нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони, військових правоохоронних органів та органів військового правосуддя; правові проблеми імплементації стандартів країн-членів Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору у законодавство України.

Право національної безпеки:

- Суспільні відносини у сфері національної безпеки як об'єкт права; предмет та методи дослідження, наукові школи, тенденції і закономірності становлення правової науки у сфері національної безпеки; понятійно-категоріальний апарат, принципи і функції права національної безпеки.

- Правові основи та проблеми становлення і розвитку системи забезпечення національної безпеки, критерії забезпечення національної безпеки, об'єкти національної безпеки та суб'єкти забезпечення національної безпеки.

- Інтереси суспільства, функції держави, права, свободи та обов'язки людини і громадянина у сфері національної безпеки; правові основи захисту прав і безпеки людини і громадянина, співвідношення між правом суспільства на безпеку та правами людини і громадянина.

- Правові засади і проблеми визначення пріоритетів національних інтересів, проблеми і принципи забезпечення захисту життєво важливих

інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці України.

- Правові основи формування та реалізації державної політики з питань національної безпеки, становлення і розвитку системи державного управління у сфері національної безпеки, стратегії і тактики забезпечення національної безпеки; роль держави і права у забезпеченні національної безпеки.

- Правове забезпечення національної безпеки у зовнішньополітичній, внутрішньополітичній, соціальній та гуманітарній сферах, економічній, науково-технологічній, екологічній та інших сферах; правові засади боротьби з тероризмом, протидії корупції та організованій злочинній діяльності, що створюють загрози національній безпеці.

- Теоретико-правові та прикладні проблеми становлення і розвитку державних і недержавних суб'єктів сектору безпеки, їх правовий статус, функції і компетенція, координація діяльності та організація взаємодії.

- Правові засади та проблеми застосування сил і засобів забезпечення національної безпеки; правове регулювання комплексного кадрового, інформаційного та інших видів ресурсного забезпечення діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки.

- Основи нормотворчої діяльності в галузі національної безпеки; предмет, принципи, стадії та механізми законодавчого регулювання у сфері національної безпеки; концептуальний, стратегічний і тактичний рівні нормативно-правового регулювання з питань національної безпеки.

- Правові та історичні аспекти забезпечення національної безпеки на теренах України, досвід правового регулювання у сфері національної безпеки країн-членів Європейського Союзу та інших іноземних держав.

- Правові основи становлення і розвитку систем колективної та міжнародної безпеки; правовий статус міжнародних організацій в галузі безпеки за участі України, регулювання їх завдань, компетенції, форм і методів діяльності; адаптація національного законодавства у сфері національної безпеки до правових стандартів країн-членів Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору.

- Правові основи та проблеми участі громадян, громадських та інших недержавних організацій у забезпеченні національної безпеки; правові засади становлення і розвитку демократичного контролю над сектором безпеки і оборони України.

Військове право:

- Предмет, принципи, функції, система та інститути військового права; методологія дослідження основ воєнної безпеки, державної безпеки та безпеки державного кордону, проблем законодавства і права у сфері оборони.

- Теоретичні та правові основи суспільних відносин у воєнній сфері; суб'єкти військових правовідносин, Збройні Сили та інші військові формування держави, як суб'єкти військового права.

- Захист прав, свобод та безпеки людини і громадянина у воєнній сфері, в ході воєнних конфліктів, проведення антитерористичних, воєнних, спеціальних та миротворчих операцій.

- Правові основи формування і реалізації державної політики у сфері оборони та оборонно-промислового комплексу, забезпечення воєнної безпеки держави, становлення і розвитку системи державного та військового управління у воєнній сфері; правове регулювання мобілізаційної підготовки, мобілізації, територіальної оборони та реалізації режиму воєнного стану;

- Теоретико-правові та прикладні проблеми становлення і розвитку воєнної організації держави, військових та військово-цивільних адміністрацій, систем забезпечення державної безпеки і охорони державного кордону.

- Правові основи захисту державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності України; правове забезпечення діяльності суб'єктів воєнної безпеки, державної безпеки, безпеки державного кордону та оборонно-промислового комплексу України.

- Правове забезпечення військової дисципліни та правопорядку; правові засади становлення і розвитку системи військової юстиції, організації та діяльності військових правоохоронних органів, військової прокуратури і військового суду; особливості юридичної відповідальності військовослужбовців.

- Організаційно-правове забезпечення комплексного огляду сектору безпеки і оборони, оборонного огляду та огляду обороно-промислового комплексу, стратегічного планування в галузі безпеки і оборони.

- Військовий обов'язок і військова служба, правові засади проходження військової служби та служби у військовому резерві.

- Правовий статус військовослужбовців, правові гарантії та соціально-правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей, ветеранів військової служби та осіб, звільнених з військової служби.

- Військове законодавство, військові статuti та інші джерела військового права, систематизація військового законодавства; військове право іноземних держав та міждержавних організацій; адаптація національного військового законодавства до правових стандартів країн-членів Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору.